

фіксації. Зрозуміло, що в таких умовах важлива спільна координована їх діяльність та обмін отриманою інформацією.

Список використаних джерел

1. Собенко Н. В Україні планують виготовити понад 1 мільйон FPV-дронів. Суспільне. Новини. 20 грудня 2023. URL: <https://suspilne.media/amp/643700-v-ukraini-planuut-vigoviti-1-miljon-fpv-droniv/>.

2. (ВІДЕО) Дрони – дієва зброя, що змінила сучасну війну. ДПСУ. 6 січня 2024. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/news/%20VIDEO%20Droni-diva-zbroya-shcho-zminila-suchasnu-viynu/>.

3. Даценко В. Летюча зброя. За допомогою FPV-дронів знищили російської техніки на понад 140 млн дол за останній місяць. Що це були за цілі? Розбір Forbes. Forbes. 23 жовтня 2023. URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/letyucha-zbroya-za-dopomogoyu-fpv-droniv-zsu-znishchili-rosiyskoi-tekhniki-na-ponad-140-mln-za-ostanniymisyats-shcho-tse-buli-za-tsili-rozbir-forbes-20102023-16825>.

4. Білоус В. Аерокосмічна зйомка у криміналістичній дидактиці та діяльності і органів правопорядку. *Криміналістика та судова експертологія*: наука, навчання, практика. Одеса, 2018. № 14. С. 480.

5. Розслідування ООН виявило «широкий спектр» воєнних злочинів РФ в Україні, але не має доказів геноциду. ZN.ua. URL: <https://zn.ua/ukr/amp/war/rozsliduvannja-oon-vijavilo-shirokij-spektr-vojennikh-zlochiv-uf-v-ukrajine-ale-ne-maje-dokaziv-henotsidu.html>.

6. Ресурси для пошуку та використання супутникових зображень. Global Investigative Journalism Network. URL: gijn.org/ua/resurs-ua/resursi-dla-posuku-ta-vikoristannia-sputnikovih-zobrazen/.

7. Truth Hounds використовує супутникові знімки MAXAR SecureWatch. Truth Hounds. URL: <https://tvis.com.ua/ua/newstruth-hounds-vikoristovuie-sputnikovi-znimki-maxar-securewatch/>.

Філашкін Вадим Сергійович,

здобувач кафедри криміналістики та судової медицини, Національної академії

внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРОБЛЕННЯ ОКРЕМОЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ В УКРАЇНІ

Одним із пріоритетних завдань держави є захист прав і основоположних свобод людини. Серед таких прав – право на повагу

до гідності людини і право на свободу та особисту недоторканність, які закріплені в статтях 28 і 29 Конституції України.

Необхідно підкреслити, що вказані права посідають виняткове місце в системі прав людини. Без їх належного захисту не може йтися про реалізацію інших прав. Більше того, людська гідність є тим ядром, навколо якого вибудовується сучасний каталог прав людини. Інакше кажучи, саме наявність в людини гідності лежить в основі виокремлення всіх інших прав і свобод.

З гідністю людини тісно пов'язана її честь, яку зазвичай трактують як добру репутацію людини, її авторитет та чесне ім'я. Зазначимо, що у переліку цінностей, котрі у Конституції України (ч. 1 ст. 3) визнані найвищою соціальною цінністю, згадана не лише гідність, а й честь людини. Особиста свобода – невід'ємна властивість людини, що закладена в саму її сутність, вона є втіленням індивідуальності та самодостатності кожного, нормальною умовою розвитку особистості та суспільства в цілому. Людина народжується вільною і протягом свого життя керується власною волею відповідно до наявних у неї інтересів, бажань, потреб та цілей. Історично склалося так, що свобода, гідність та честь для українського суспільства є особливо значущими цінностями. В історії України можна відшукати безліч прикладів, коли, обираючи між життям та свободою, гідністю чи честю, перевагу без вагань віддавали останнім.

Виходячи із згаданих конституційних норм, кримінальне законодавство України встановлює відповідальність за найбільш небезпечні посягання на волю, честь та гідність особи, тим самим підтверджуючи їх значущість як для конкретного індивіда, так і для суспільства загалом. Протидія злочинам проти волі, честі та гідності особи здійснюється також на міжнародному рівні шляхом закріплення у різноманітних міжнародних актах (конвенціях, протоколах тощо) вимог до криміналізації у національних правових системах тих чи інших суспільно небезпечних діянь, а також шляхом зобов'язання ефективно розслідувати такі злочини.

Протягом 2014–2023 рр. кількість кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи суттєво коливалася. У 2014 р. на тлі загострення суспільно-політичної ситуації в країні та початку масштабних бойових дій на Сході України кількість посягань зазначеної спрямованості зросла у 4,6 раза з 483 до 2202. Таке зростання сталося внаслідок різкого збільшення числа випадків незаконного позбавлення волі або викрадення людини – найбільш поширеного злочину вказаної категорії. У наступні два роки за певної стабілізації ситуації в зоні ООС (АТО) відбулося значне зниження

кількості таких діянь (-53,1 % та -28,9 %) до 734. У 2017 р. – зростання на 25,1 % до 918, у наступні два роки воно було не суттєве й у 2019 р. дорівнювало 981. У 2020 р. відбулося скорочення кількості таких посягань до 712 (-27,4 %), а у 2021 р. – зростання до 782 (+9,8 %). У 2022 р. через збройну агресію РФ кількість зазначених діянь знову зросла у 2 рази та становила 1535 випадків. Нині її зростання пов'язане зі збільшенням фактів насильницького зникнення [1].

Найбільш поширеними з них у 2013–2021 рр. були випадки незаконного позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК України). Число таких посягань після сплеску в 2014 р. у 7 разів з 283 до 1 974 у 2015–2016 рр. зменшилося у 3,4 раза до 576 і в наступні п'ять років коливалося близько цього рівня з тенденцією до скорочення, в результаті якого у 2021 р. їх кількість дорівнювала 479 (-16,8 % до показника 2016 р.). У 2022 р. їх кількість знову знизилася, але більш суттєво (-44,1 %) й становила 268. Проте, в результаті збройної агресії РФ у 2022 р. було зафіксовано 1 120 фактів насильницького зникнення (ст. 146-1 КК України) (2020 р.: 69; 2021 р.: 56), тобто позбавлення волі людини, вчинене представником держави, в тому числі іноземної, з подальшою відмовою визнати цей факт, або приховуванням даних про долю такої людини чи місце перебування. Вони склали у 2022 р. 73,0 % всіх посягань проти волі, честі та гідності особи.

Необхідно зазначити, що за увесь період існування розглядуваних кримінально-правових заборон є поодинокі випадки реального засудження за насильницьке зникнення (ст. 146-1), підміну дитини (ст. 148), незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги (ст. 151) та примушування до шлюбу (ст. 151-2). Більше того, жодній особі не було вручено підозру про вчинення вказаних злочинів. Водночас є підстави стверджувати, що зазначений стан речей пов'язаний не з фактичною відсутністю цих діянь в об'єктивній дійсності, а з іншими факторами, зокрема з недосконалою розслідування таких кримінальних правопорушень, зібранням доказової бази.

Теоретичним підґрунтям дослідження стануть праці відомих вітчизняних учених-правників, зокрема: Ю. П. Аленіна, Л. І. Аркуші, В. Д. Басая, І. В. Басистої, В. П. Бахіна, В. Д. Берназа, П. Д. Біленчука, Т. В. Варфоломєєвої, Г. П. Власової, А. Ф. Волобуєва, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, І. В. Гори, В. А. Журавля, А. В. Іщенко, А. М. Кислого, Н. І. Клименко, С. М. Князева, О. І. Козаченка, І. І. Когутича, В. А. Колесника, В. О. Коновалової, І. І. Котюка, В. С. Кузьмічова, В. К. Лисиченка, С. Д. Лук'янчикова, В. Г. Лукашевича,

М. А. Погорецького, О. О. Саїнчина, М. В. Салтевського,
І. В. Сервецького, Д. Б. Сергєєвої, В. М. Стратонова, В. В. Тіщенко,
Л. Д. Удалової, П. В. Цимбала, К. О. Чаплинського,
С. С. Чернявського, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітька, Б. В. Щура,
В. В. Юсупова та ін.

Деякі криміналістичні проблеми розслідування кримінальних правопорушень щодо дітей, передбачених розділами IV Особливої частини КК України, розглядали у своїх працях О. Ф. Вакуленко, О. І. Гарасимів, А. І. Довгань, В. І. Дубина, О. М. Дуфенюк, О. М. Ємець, В. В. Загамула, О. В. Захарова, А. І. Кунтій, С. І. Марко, Г. М. Мискова, А. А. Небитов, Д. Г. Паляничко, Є. В. Пряхін, Є. Д. Скулиш та ін.; криміналістичного забезпечення розшуку безвісно відсутніх осіб і розслідування кримінальних правопорушень за фактами зникнення особи розглянуто в дисертаційних дослідженнях О. Ю. Булулукова, Є. М. Войтовича, В. Я. Горбачевського, С. Ф. Здоровка, Д. А. Іщука, І. В. Кубарєва, О. Я. Мазурка, В. В. Семенового, О. С. Саїнчина.

Вагомий внесок згаданих учених у розроблення вказаної проблематики є безперечним, однак однією з важливих умов розбудови демократичної держави європейського зразка є створення дієвої системи кримінальної юстиції, яка здатна забезпечити безпеку громадян, захист їх прав і свобод, а також інтересів суспільства й держави від кримінальних правопорушень. Аналіз слідчої практики також показує, що криміналістичні рекомендації загального характеру з розслідування, розроблені без урахування специфіки їх окремих видів і підвидів, особливостей вчинення таких діянь організованими злочинними групами, не завжди дають бажані результати, а іноді просто не використовуються фахівцями-практиками. Тому, на сьогодні, існує потреба у розробленні окремої криміналістичної методики організації розслідування кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи, негласного забезпечення розслідування й тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, використання спеціальних знань в умовах чинного кримінального процесуального законодавства.

Список використаних джерел

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора України* : [сайт]. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>

Хаустова Тетяна Андріївна,